

FOTO: JESPER BAAS

Bring troen i spil: Bidrag med din trosfornuft

➤ | Af freelance teolog Andreas Østerlund Nielsen, Århus. Ph.d., cand. theol.

I denne artikel vil jeg gøre gældende, at Gud giver troende kristne en særlig 'trosfornuft'. Gud giver os den, for at vi skal bruge den til at bidrage til den verden, som Gud elsker – i klasse-lokalet, i kirken og i den offentlige debat, ja overalt, hvor vi færdes.

Mediernes eksponering af religiøst motiveret vold og terror kan ellers givetvis få en del mennesker til at tvivle på, om tro og religion overhovedet har noget godt at bidrage med til samfundet. Inden for psykiatrien er det dog de senere år i stigende grad blevet anerkendt, at tro bør ses som en ressource, der kan hjælpe den syge til at håndtere sin situation. Kirker og trosbaserede organisationer regnes tilsvarende for vigtige medspillere i internationalt udviklingsarbejde.

Denne nye åbenhed fra samfundets side inviterer til at gøre opmærksom på, hvordan tro og kristendom også på det pædagogiske område (fortsat – tænk f.eks. på Grundtvig og Kold!) kan bidrage positivt i en bredere sammenhæng.

Spørgsmålet er imidlertid, om vi holder os tilbage fra at bringe troen i spil, fordi vi ubevidst hæmmes af en minoritetsidentitet, kollegers uvilje eller intellektuel mindreværdsfølelse over for forskning og den sekulariserede danske kultur?

Tro og viden bliver adskilt

Selvom sekulariseringen formelt er afblæst, og religionerne har haft deres 'genkomst', er vores tid præget af en skarp modstilling af tro og fornuft. En del af os har givetvis oplevet at føle os lidt naive, fordi vi tror på en levende Gud, der har skabt og stadig holder liv i verden. Det virker fornuftsstridigt, for har videnskaben ikke forklaret, hvordan verden hænger sammen og fungerer, uden Gud?

Det kan også gøre os usikre, når nogle argumenterer imod, at Bibelen er Guds ord og inspireret af Gud. Lægger vi ikke blot en ubegrundet, religi-

øs fortolkning oven i det, som faktisk er sket, det vi kan vide? Sådanne følelser af naivitet eller usikkerhed får os ikke nødvendigvis til at tvivle, men de får os nok heller ikke ligefrem til at være intellektuelt stolte over vores tro på Gud, på samme måde som når vi retter ryggen med tanke på vores videreuddannelser og abonnement på Weekendavisen.

Kristne videnskabsmænd føler sig nødsagede til at holde lav profil, fordi de ved, at hvis deres navn bliver forbundet med kristen tro, vil det skade deres muligheder for at arbejde og forske. Tidligere videnskabsminister Esben Lunde Larsen blev da også sidste år mediernes prygelknabe, fordi han tror på, at Gud har skabt verden, og fordi han i sin studietid har været tilknyttet den bibeltro, teologiske uddannelsesinstitution Dansk Bibel-Institut. Mange ønskede ganske vist at komme ham til undsætning.

Det er imidlertid værd at lægge mærke til, hvad de stort set alle anførte til hans forsvar: *Esben Lunde Larsen kan tro, som han vil, det er en privat sag for ham. Hans private tro har intet med hans hverv som videnskabsminister at gøre, for det handler jo om viden, fornuft, rationalitet. Tro og fornuft kan ikke komme i modstrid,*

for de har intet med hinanden at gøre.

Det argument afhænger af et udgangspunkt, der på forhånd adskiller tro og viden. Det holder imidlertid ikke med et bibelsk funderet udgangspunkt. For den interesserede læser vil jeg tage en erkendelsesteoretisk omvej (som kan springes over!) tilbage til det bibelske udgangspunkt.

Viden er afhængig af udgangspunktet

Inden for nyere erkendelsesteori tales der om, at der findes grundlæggende forskellige måder at tænke og forstå på, forskellige 'rationaliteter'. Disse rationaliteter er i større eller mindre grad (alt efter hvem man spørger) socialt og kulturelt bestemte af de intellektuelle, kulturelle og religiøse 'traditioner', som de er en del af. Hvad vi regner for fornuftigt eller fornuftsstridigt hænger således sammen med de grundlæggende (tros) overbevisninger i vores traditioner.

Det kan for eksempel være de bibelske forfattere, der regner med, at Gud som noget naturligt kan vise sig i verden, eftersom verden er skabt og opretholdes af en personlig Gud. Eller det kan være dem, som afviser Guds indgriben på grundlag af oplysnings-tidens indsnævrede opfattelse af verden som et lukket biologisk system »»

FOTO: FOTO: UNSPLASH

uden samspil med en eventuel (men formodentlig ikke eksisterende) transcendent eller åndelig virkelighed.

Historisk og globalt set har de fleste forstået verden på grundlag af en tro på noget guddommeligt, der står i relation til den fysiske verden. Påstande om, at kristendommen per definition er fornuftsstridig eller irrationel, hører derimod til i en lille, sekulær lomme af verdenshistorien, som vi ikke skal lade os anfægte for meget af.

Forskellige traditioner og deres rationaliteter møder den samme, skabte virkelighed. De forstår imidlertid denne virkelighed forskelligt, afhængigt af deres trosudgangspunkt. De anskuelse, de kommer frem til, er følgelig mere eller mindre i overensstemmelse med virkeligheden.

Sammenhængen mellem fornuft, tradition og overbevisning udelukker således ikke gensidig kritik. En tradition, for eksempel moderne sekulær videnskab, kan udfordre en anden tradition, for eksempel kristendommen, på dens evne til at forklare fænomener på en måde, der gør verden og livet håndterbart. Kristendommen kan modsat udfordre moderniteten på, hvilke mennesker den skaber.

Det kan forekomme, at en sådan udfordring får os til at ændre vores grundlæggende trosoverbevisninger

og/eller forståelse af verden. Fornuftens arbejde med at forstå verden kan få os til at ændre vores trosoverbevisning, på samme måde som vores trosoverbevisninger får os til at erklære noget for irrationelt.

Der er altså sammenhæng mellem den måde, vi sanser og forstår ting og fænomener i verden på, og så de grundlæggende (tros)overbevisninger i de traditioner, som vi formes af (for eksempel kirken). Denne sammenhæng bliver bekræftet af Bibelen.

Tro og viden hører sammen

De bibelske skrifter beskriver virkeligheden og den menneskelige erkendelse som tæt knyttet til Gud og til tro på Gud. Tro og viden er integreret i hinanden. Gud har skabt os som hele mennesker. Forstand, vilje, sind, krop og ånd udgør en helhed, hvori delene internt virker sammen. Tilsvarende er Guds Ånd, Helligånden, virksom i hele skaberværket, og alt får liv fra Gud. Der er altså intet, vi kan observere, opdage, regne ud eller forstå, som ikke står i relation til Gud. Det er smukt sammenfattet i ordene: "At frygte Herren er begyndelsen til visdom" (Sl 111,10).

Det er en virkelighedsopfattelse, som kan virke fremmedartet i vores vestlige kultur. I det globale syd er en

sådan helhedsorienteret ("holistisk") tilgang til tilværelsen dog stadig herskende. En etiopisk teolog skulle tale på Menighedsfakultetet i Danmark. Overskriften var – direkte oversat – "Bring uddannelse tilbage til Guds formål, mening og værdier."

Jeg forventede naturligtvis, at det skulle handle om teologisk uddannelse. Det gjorde det ikke. Det handlede om børns skolegang; om hvordan børn i skolen bør lære at se på skaberværket som et tegn på Guds herlighed og lære at bruge deres færdigheder til Guds ære. Den etiopiske teolog talte ud fra et helhedsperspektiv, som også er Bibelens måde at forstå tilværelsen. I sådan en helhedstænkning hænger tro og viden uadskilleligt sammen. Hvordan kommer vi tilbage dertil?

Vi tilegner os trosfornuft

Vores tro og virkelighedsopfattelse er påvirket af det, som vi får at vide og mener at vide. Vi formes af det, vi hører og oplever. Tænk et øjeblik over, hvad det gør ved din måde at forstå dig selv og den verden, du lever i, at vi som børn i skolen lærer dansk, matematik, historie, biologi osv. – som om det intet har med Gud at gøre; at vi dagligt i medierne hører om krig og konflikt, politiske beslutninger og

FOTO: UNSPLASH

videnskabelige vurderinger – som om det intet har med Gud at gøre; at vi ser film og læser romaner, hvor mennesker elsker og skilles, dræber og dræbes, lider og jubler – som om det intet har med Gud at gøre.

Hvad gør det ved os og vores tro? Vi formes til at tænke, som om verden og livet intet har med Gud at gøre. Vi tilegner os en sekulær fornuft, der ikke vil regne med Gud. Det fører til en ateistisk tro, der ikke tør stole på Gud.

Hvordan kan vi gøre modstand og i stedet tilegne os en trosfornuft, der er formet af vores kristne tro på Gud? Det handler ikke om, at vi kan finde svar på alle verdens spørgsmål i Bibelen. Det handler om at lade os forvandle af Helligånden. Paulus skriver i Romerbrevet: "tilpas jer ikke denne verden, men lad jer forvandle, ved at sindet fornyes, så I kan skønne, hvad der er Guds vilje: det gode, det som behager ham, det fuldkomne." (Rom 12,2).

Lad jer *forvandle* ved at *sindet* fornyes, så I kan *skønne*. Vi har brug for at blive forvandlet ved, at Helligånden fornyr vores forstand og tænkning ("sindet"). Ikke kun for at kunne foretage moralsk rigtige valg; men for at vi i det hele taget kan forstå os selv og vores verden rigtigt.

Vores forstand må fornyes. Det er ikke afhængigt af, om vi selv eller andre synes, at vi har meget eller lidt forstand. Den forstand, Gud har givet os, vil Ånden forny. Gud vil give os trosfornuft. Det gør Ånden normalt ikke i ét nu, mens vi sover. Vi må gå i troens og Åndens skole.

Helligånden forvandler os gennem bibellæsning, bøn, gudstjenester, det kristne fællesskab. Ånden forvandler os, når vi vælger at tage skridt i tro; når vi bestræber os på at stole på Gud, når vi sammen øver os i at forstå verden, sådan som Gud forstår den.

Vi får trosfornuft, når vi begynder at *tale* om livet og verden, som om Gud er til – eller rettere: så det svarer til, at Gud er til! Når vi handler, så det svarer til, at Gud er. Vi må være bevidste om at lade vores forstand og fornuft forny og "retvende" af Ånden.

Trosfornuften vender rigtigt

Trosfornuften er en retvendt fornuft, som står i modstrid med den vrangvendte fornuft, som sætter dagsorde-

nen i det samfund, vi er en del af. Den trosfornuft, som Gud giver os, som Ånden former i os, er korsets dårskab, korsets forargelige svaghed og tåbelighed (1 Kor 1,18). Trosfornuft er altså ikke en art elskværdig, forbedret endnu-mere-næstekærlig humanisme. Den er en bekostelig visdom.

Trosfornuften forudsætter, at alt er skabt af Gud og tilhører Gud: alt hvad vi får mellem hænderne, er ikke vores, men noget, vi er blevet betroet at gøre godt med. Trosfornuften lover ikke fremgang og popularitet, for korsets logik er: gennem død til opstandelse, at vinde sit liv ved at miste det. Trosfornuften ved, at ethvert menneske er skabt godt, men lever under syndens vilkår, og sådan må vi forstå og forholde os til os selv og til ethvert menneske.

Det er samtidig en trosfornuft med håb. Vi må forstå alt i lyset af, at vi er på vej mod Guds genoprettelse af skaberværket. Vi skal forstå og involvere os i miljøspørgsmål, naturkatastrofer, musik, skønhed, skænderier og forsoning i lyset af, at det ender godt. Gud inddrager os i sin altomfattende mission, som Gud selv fører til målet, når han til slut nyskaber himmel og jord.

Når vi tilegner os den retvendte trosfornuft, vil vi måske også begynde at undre os. Vi vil lidt oftere begynde at studse over, hvordan vi i den vestlige verden er blevet så kloge på at organisere os, at vi kan indrette samfundet, så flest muligt bliver ensomme; hvordan vi er blevet så kloge på at lede, at vi kan skabe virksomheder, hvor flest muligt får stress; hvordan vi er blevet så kloge på økonomi, at vi kan maksimere uligheden i verden; hvordan vi er blevet så kloge på at fremstille våben, at vi kan tilintetgøre hele jorden – flere gange om nødvendigt!

Verden skriger på en trosfornuft, der er formet af Ånden, og som kun Gud kan give.

Bidrag med din trosfornuft

Vi skal bruge vores Gudgivne trosfornuft til at forstå verden, til at være i verden og til at handle i verden. Det har kristendommen og den kristne kirke en lang og rig tradition for. Bibelen er verdenshistoriens mest fantastiske litterære værk, som har vakt genklang hos mennesker med og uden tro i hele verden gennem to årtusinder.

Mennesker med en personlig kristen tro har bidraget til alle sider af samfundslivet. Tænk på navne som Isac Newton, Johan Sebastian Bach, Søren Kierkegaard, C.S. Lewis og Martin Luther King. Vi står altså på skuldrene af en enorm, intellektuel og kulturel tradition.

Vi skal som kirke tænke højt sammen lokalt, nationalt og globalt. Sammen skal vi prøve at forstå vores verden, nyhederne, flygtningestrømmen, ensomheden og velfærden i lyset af korset, i lysets af Guds Riges 'allerede-ændu-ikke-virkelighed'. Det er oplagte temaer for prædikener, bibelstudier og teologisk uddannelse.

Det vil også være oplagt i undervisningssammenhæng at gøre det til fast praksis at anskue temaer inden for de enkelte fag dels i lyset af Guds virkelighed, dels i et sekulært lys (som vi normalt gør, og som er normen i vores samfund), og også gerne fra andre perspektiver. Det vil da om noget skabe gode samfundsborgere, som med et sundt udgangspunkt i deres egen trosoverbevisning er i stand til at indgå i og bidrage til et globaliseret samfund præget af mangfoldighed.

Gud giver den trosfornuft, som verden skriger efter, for at vi skal bruge den til at bidrage til den verden, som Gud elsker – i klasselokalet, i kirken og i den offentlige debat. Brug den! Bring med rank ryg troen i spil, overalt hvor du færdes. 🌱

I forhold til grundskolens fagrække (dansk, matematik, engelsk etc.) har KPIs daglige leder, Carsten Hjorth Pedersen søgt at beskrive, hvordan hvert enkelt fag kan se ud i kristent perspektiv. Se bogen *Fagsyn på kristne skoler*. Den er på 115 sider, koster 100 kr. og kan købes på KPI.